

Denktank Toekomst Kinderboerderij Culemborg

ADVIES-RAPPORT

KIEZEN VOOR DE TOEKOMST

Culemborg, 2 maart 2025

Denktank Toekomst Kinderboerderij Culemborg

INHOUD

01 ACHTERGROND EN AANLEIDING

02 HISTORIE VAN DE KINDERBOERDERIJ

03 RELEVANTE TRENDS EN EXTERNE ONTWIKKELINGEN

04 HUIDIGE STERKTEN EN ZWAKTEN

05 MOGELIJKE SCENARIO'S VOOR DE TOEKOMST

06 AFWEGINGSKADER

07 BEOORDELING SCENARIO'S

08 CONCLUSIES

09 AANBEVELINGEN

10 OVER DE DENKTANK

11 HOE NU VERDER?

Denktank Toekomst Kinderboerderij Culemborg

1A) ACHTERGROND EN AANLEIDING

- Gemeente Culemborg moet miljoenen euro's structureel 'ombuigen' vanaf 'ravijnjaar' 2026
- In 'Ombuigingsgids 2025-2028' staan meer dan 200 voorstellen, waaronder 'heroriëntatie op kinderboerderij'
- De gemeente wil vanaf 2028 structureel € 110.000 besparen op de kinderboerderij
- Gemeenteraad nam 4 juli 2024 de motie 'Starten met denktank kinderboerderij' aan
- Denktank is in augustus 2024 gestart

Petitie Behoud Kinderboerderij De Heuvel al 3000 keer ondertekend

ADVIESRAPPORT DENKTANK KIBO

Denktank Toekomst Kinderboerderij Culemborg

1B) OPDRACHT DENKTANK

- Naar eigen inzicht komen tot een herformulering van bestaansrecht van de kinderboerderij en de Plantage in Culemborg
- Uitgangspunt is dat het een ontmoetingsplek blijft met behoud van groen en spelen
- Financiële opgave aan de Denktank jaarlasten van €124.000 op een andere manier te generen (incl. Plantage, maar excl. personeelslasten van 2 fte). Bezuiniging moet ingeboekt worden vanaf 1 januari 2026
- Rol van de gemeente is faciliterend en ondersteunend, bij voorbeeld voor het bieden van overlegruimte, een ambtenaar als 'linking pin' en communicatieactiviteiten met inwoners.

2A) HISTORIE VAN DE KINDERBOERDERIJ

- **1984**: Kinderboerderij De Heuvel officieel geopend
- **1993**: 'Natuur- en Milieu Educatie Culemborg' (NME) start op de Kinderboerderij De Heuvel
- **1998**: Stichting Speeltuin Culemborg start op de kinderboerderij
- **2011**: Gemeente Culemborg moet flink bezuinigen, waaronder structureel € 172.000 op de kinderboerderij.
- **2011/2012**: Actiegroep 'Groenlicht voor de kinderboerderij' wordt opgericht. Hun petitie voor behoud kinderboerderij levert in 14 dagen ruim 3.100 handtekeningen van Culemborgers op

Denktank Toekomst Kinderboerderij Culemborg

1C) WERKWIJZE DENKTANK

- Bestuderen van meerdere documenten
- Meerdere gesprekken met diverse gemeenteambtenaren
- Werkbezoek aan 'Natuurcentrum en stadsboerderij De Elzenhoek' in Oss
- Inventarisatie trends en ontwikkelingen bij vSKBN
- Meerdere groepsgesprekken met lokale stakeholders, maatschappelijke partners en ondernemers
- Enquête via Platform Culemborg en fysiek in de kinderboerderij (365 digitaal ingevuld, 279 op papier)
- Actiedag georganiseerd en vele bezoekers gesproken
- Meerdere observaties op de boerderij
- **NB**. Focus op kinderboerderij, niet op De Plantage

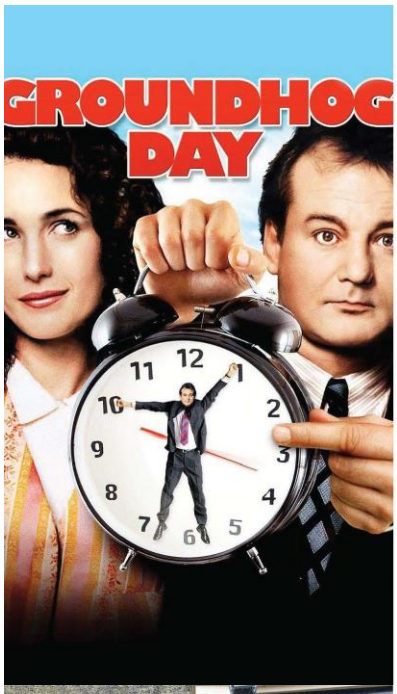

2C) HISTORIE VAN DE KINDERBOERDERIJ

Enkele reflecties

- **Herhaaldelijk dezelfde discussie**: Geregeld concludeert de gemeente dat er structureel en flink moet worden bezuinigd op de kinderboerderij. Sluiting kinderboerderij sluit men niet uit. De samenleving komt in verzet, want er is groot maatschappelijk draagvlak voor behoud
- **Ruim 40 jaar**: In de ruim 40 jaar sinds de oprichting is de kinderboerderij goed voor zo'n 100.000 bezoeken per jaar
- **Rol NME:** Al ruim 30 jaar verbonden aan de kinderboerderij, maar er is wel sterk op bezuinigd en maatschappelijke functie / positie is verzwakt

2B) HISTORIE VAN DE KINDERBOERDERIJ

- **2013**: Gemeente vraagt adviesbureau om adviesrapport op te stellen voor 'een financieel zelfstandige kinderboerderij'. Het bureau Smollen adviseert te komen tot een onafhankelijke stichting met structurele gemeentesubsidie
- **2014**: Conclusie: oprichten stichting gaat niet lukken. Wel is er structureel bezuinigd
- **2022**: Gemeente geeft opdracht tot nieuw onderzoek naar 'Toekomstbestendige kinderboerderij'
- **2023**: Adviesbureau ORG-ID komt met (concept)notitie met daarin 6 toekomstscenario's, maar zonder conclusie of advies
- **2024**: Gemeente wil structureel bezuinigen op kinderboerderij

3) RELEVANTE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Wat gebeurt er elders in Nederland? Wat leren we daarvan?

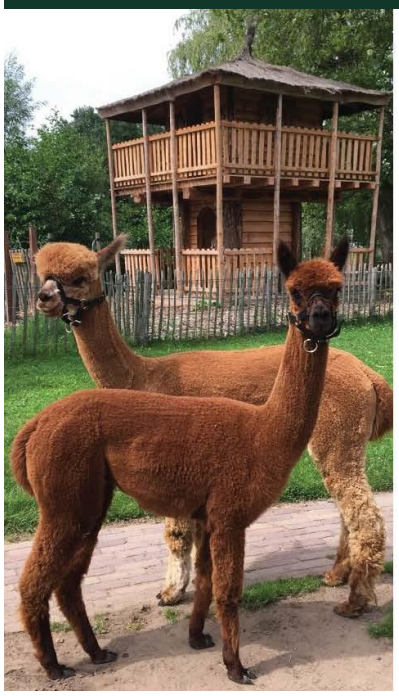

3B) TRENDS IN 'KINDERBOERDERIJLAND'

Buitenspelen en bewegen

Kinderen spelen steeds minder buiten. 1 op de 6 zelfs nooit! Overgewicht neemt toe en ook andere fysieke, mentale en sociale problemen nemen toe. Komt mede door gebrek aan veilige en toegankelijk speelplekken. Hierdoor worden stads- en kinderboerderijen extra belangrijk

Ontmoeting en verbinding

In een tijd van toenemende polarisatie en sociale verwijdering tussen (groepen en individuele) Nederlanders, groeit het belang van stads- en kinderboerderijen om ontmoetingen en verbindingen te faciliteren en sociale cohesie te versterken.

Zorg voor elkaar

Mensen met een beperking, met een psychiatrisch probleem, met een strafblad, vluchtelingen; steeds vaker vinden zij hun plek in een stads- of kinderboerderij en kunnen ze van waarde zijn en mogen ze zichzelf zijn.

3D) LESSEN UIT OSS VOOR CULEMBORG

3C) TRENDS IN 'KINDERBOERDERIJLAND'

Alle gemeenten bezuinigen

In veel gemeenten leeft de angst voor het 'ravijnjaar' 2026. En meerdere gemeenten willen ook bezuinigen op de kinderboerderij. Steeds vaker wordt gekeken naar verzelfstandiging of vermaatschappelijking van de boerderij.

Landelijke fusie vSKBN en GDO

De vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO, verantwoordelijk voor 140 centra voor natuur- en duurzaamheidseducatie) en de vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland (260 leden) zijn per januari 2025 gefuseerd. "Krachtige impuls geven aan het versterken van de relatie van mensen met natuur, dieren en duurzaamheid."

Steeds meer aandacht voor 'Social Impact Bonds'

Steeds meer stads- en kinderboerderijen laten hun maatschappelijke impact en meerwaarde zien via een Social Impact Bond, cruciaal voor externe en private financiering. Vaak verbonden aan de Sustainable Development Goals (SDG). Idem voor 'Social Handprint' door MAEX.

SOCIAL IMPACT METING

Uitkomst Speelboerderij Binky 2023

€

Indicatie impactwaarde

€1.209.000

- Indicatiewaarde gebaseerd op wetenschap
- Bepaald aan de hand van eigen data
- Geen validatie, wel controle vergelijking

MAEX

MAEX is de organisatie achter **Social Handprint** en **Impuls** en werkt aan Brede Welvaart in Nederland. Ze zetten zich in voor een economie waarin financiële waarde en maatschappelijke waarde hand in hand gaan.

De **Social Handprint** is een beknopt en eenvoudig rapport dat de positieve impact toont van jouw organisatie op de samenleving, zowel in euro's als in bijdrage aan de 17 Sustainable Development Goals.

Daarnaast biedt MAEX de mogelijkheid om deel te nemen aan **Impuls**; donaties vanuit fondsen die Social Handprint als beoordelingstool gebruiken.

Social Handprint is er voor maatschappelijke organisaties, bedrijven en publieke of ondersteunende organisaties.

4A) HUIDIGE STERKTEN EN ZWAKTEN

Sterkten

- Stabiel en groot aantal bezoeken per jaar van zo'n 100.000
- Groot maatschappelijk draagvlak binnen (én buiten) Culemborg en goede naamsbekendheid
- Zo'n 100 dieren die gezond zijn en goed worden verzorgd
- Buitenschoolse opvang van Dichtbij maakt met plezier en tegen betaling gebruik van de locatie
- Aantrekkelijk buitenspeelvoorziening met de nodige jonge speeltoestellen
- Betrokken en bevlogen beheerders
- Sterke samenwerking met Avres voor inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- Voldoet bijna aan Kwaliteitsbewijs van vSKBN

Zwakten

- Grote afhankelijkheid van een gemeente die herhaaldelijk financiële knelpunten ervaart - en hierdoor voor onzekerheid zorgt
- Gebrek aan financieel overzicht. Onduidelijke omvang gespaarde reserves voor onderhoud
- Gebrek aan inhoudelijke visie vanuit gemeente op de maatschappelijke rol en positie van de kinderboerderij
- Beperkt aantal vrijwilligers
- NME-functie erg afgezwakt en onderwijs voelt zich geen eigenaar ervan
- Gebrek aan horecavoorziening

4B) GROTE BETROKKENHEID VANUIT CULEMBORG

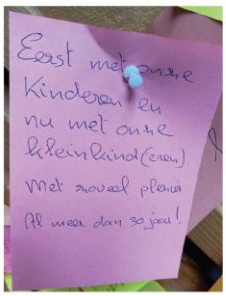

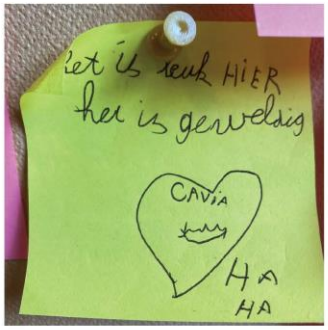

4D) BELANGRIJKSTE RESULTATEN ENQUETE

- Zeker 78% wil kinderboerderij **in huidige vorm behouden** (88% wil **mét dieren** en 90% **mét speeltuin**)
- Slechts 5% wil verhuizing naar centraal Culemborg
- 63% wil **meer samenwerking met het onderwijs**
- Zeker een derde is bereid **structureel geld te doneren**
- Bijna 50% bezoekt de boerderij **1 á 2 keer per maand**
- Grote meerderheid bezoekt boerderij **met kinderen** voor contact met **dieren**, de **speeltuin** en om even lekker buiten te zijn (**ommetje**)
- **Contact met dieren en buitenspelen** zijn belangrijkste
- Meerderheid wenst **horecavoorziening** op de boerderij
- 55% denkt dat het **aantal bezoekers nóg hoger** kan zijn
- Meningen verdeeld of boerderij ook **duurzaamheidscentrum** voor jonge en volwassen Culemborgers zou moeten zijn

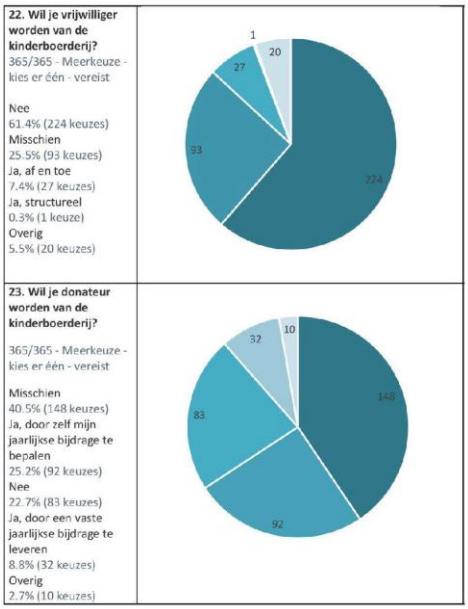

4C) WIJZE INZICHTEN VAN DE KINDERRAAD

> Culemborg is leuker voor kinderen mét de kinderboerderij!

> We zouden graag juist méér speeltoestellen, méér activiteiten en méér dieren zien op de kinderboerderij.

> Er zou een sportveld moeten komen voor kinderen die geen geld hebben voor een sportclub.

> Kan de kinderboerderij als uitwisseling ook naar onze scholen komen, waaronder in Parijsch?

> We zijn unaniem voorstander van een kinderboerderij mét dieren!

> De kinderboerderij zou geld kunnen verdienen met een winkeltje met souvenirs, ijs, koffie en spullen van de boer.

> Met dieren voel ik me beter. Ik heb weer energie als ik op de kinderboerderij ben geweest.

4E) FINANCIËLE POSITIE

Gebrek aan integraal, financieel overzicht boerderij
De gemeente Culemborg heeft geen specifieke, financiële begroting voor enkel de kinderboerderij. Baten en lasten zijn verdeeld in de gehele gemeentebegroting. Besparing op maaikosten worden niet toegekend aan de kinderboerderij. Het is onduidelijk te stellen of de kinderboerderij wel of niet efficiënt wordt gerund.

Ook gebrek aan zicht op groot en klein onderhoud
De gemeente Culemborg 'doteert' jaarlijks kosten voor het onderhoud aan de kinderboerderij. Deze financiële voorziening is echter niet 'gealloceerd' voor enkel de kinderboerderij. Zal de eventuele overdracht bij verzelfstandiging beïnvloeden.

Geen strakke sturing op innen van huuropbrengsten
De kinderboerderij wordt ook verhuurd aan derden. De gemeente mist een bedrijfsleider die strak stuurt op de tijdige en volledige inning van huuropbrengsten. Daar lijkt een risico te bestaan op het mislopen van baten.

5A) MOGELIJKE SCENARIO'S

1. Verzelfstandigen/vermaatschappelijken
2. Saneren en opheffen
3. Behouden zoals het nu is (binnen verantwoordelijkheid gemeente)

NB. Kinderboerderij 'Nieuwe Stijl' (zonder dieren, zoals beschreven in Ombuigingsgids) is voor Denktank onrealistisch

5C) SCENARIO ‘SANEREN EN OPHEFFEN’

Kinderboerderij wordt volledig opgeheven
Kinderboerderij wordt opgeheven en de vrijvallende locatie krijgt een andere maatschappelijke bestemming. Dieren worden verplaatst en/of verkocht. Speelvoorzieningen herverdeeld binnen de gemeente. NME-functie wordt of verplaatst of ook opgeheven.

Nieuwe functies voor zittend personeel
De huidige personeelsleden van de kinderboerderij worden binnen de gemeente Culemborg herplaatst. Gemeente kan in theorie ook heroverwegen om de begrazing van buitengebieden af te bouwen of af te stoten.

Ook rekening houden met mogelijke gevolgen Plantage
Wat de mogelijke gevolgen in dit scenario zijn voor De Plantage, is nog niet duidelijk.

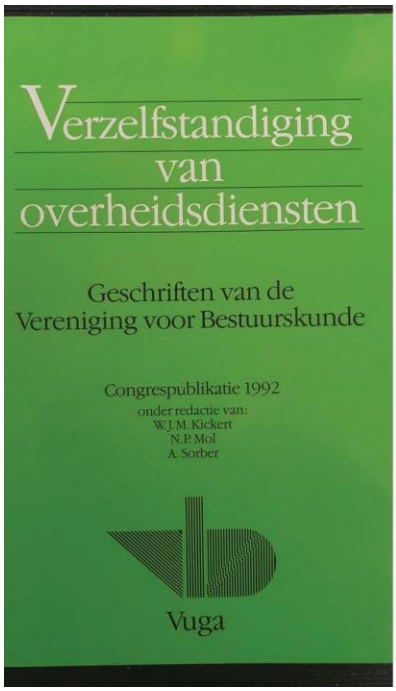

5B) SCENARIO ‘VERZELFSTANDIGEN’

Een stichting wordt zelfstandig verantwoordelijk
Betrokken Culemborgers en maatschappelijke organisaties richten samen een stichting (of vereniging) op. Deze stichting werkt op basis van een visiegedreven 'Ondernemingsplan' en weet meerdere verdienmodellen met elkaar te combineren. Een 'bedrijfsleider' geeft dagelijks leiding aan de boerderij. Actief (vrijwilligers)bestuur ondersteunt en houdt toezicht.

Geen commerciële organisatie, maar wel kostenbewust
De stichting heeft géén winstoogmerk, maar werkt wel efficiënt en kostenbewust - **NB.** zonder entree te heffen. De stichting richt zich op het maken van maatschappelijke impact en de continuïteit van de kinderboerderij voor huidige en toekomstige generaties.

Maar ook een stichting behoudt relatie met gemeente
De gemeente blijft primair verantwoordelijk voor de inzet van de beheerders. Ook maakt de gemeente subsidieafspraken met de stichting. Belangrijk zijn ook afspraken over overdracht van vastgoed, speelvoorzieningen en het onderhoudspotje

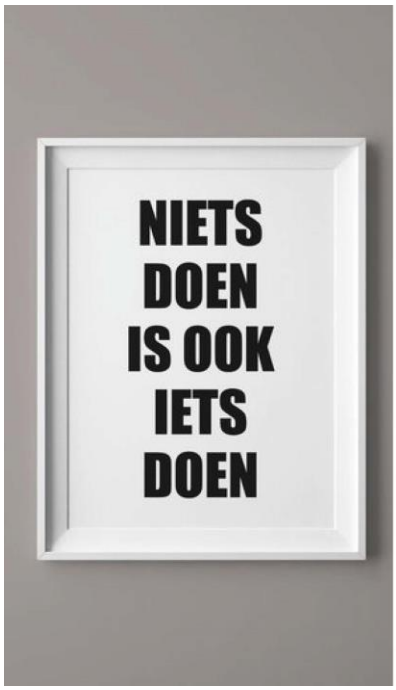

5D) SCENARIO 'BEHOUDEN ZOALS HET NU IS'

Kinderboerderij blijft in gemeentehanden

De gemeente behoudt de kinderboerderij in de huidige rol, functie en maatschappelijke positie. In dit scenario vinden wel (minimale) optimalisaties plaats en worden enige kostenbesparingen en verhoging van baten doorgevoerd.

Gemeente zelf verantwoordelijk voor groot onderhoud

In dit scenario behoudt de gemeente niet alleen de structurele lasten, maar dient het ook zelf volledig te investeren in het groot onderhoud van alle voorzieningen op de kinderboerderij en wel op relatief korte termijn.

Verbindingen maken met andere beleidsterreinen

In dit scenario kan de gemeente ervoor kiezen om vanuit diverse beleidsterreinen naar de (potentie van de) kinderboerderij te kijken. Zoals Wmo, Jeugdwet, Sport en Recreatie etc. Daardoor kunnen er meerdere kostendragers worden gevonden binnen de gemeentebegroting.

6) AFWEGINGSKADER

Criteria om te komen tot een beoordeling van alle mogelijke scenario's voor de toekomst van de kinderboerderij

CRITERIUM	TOELICHTING	MATE VAN BELANG
Educatie	Kinderen (en volwassenen) leren van en over de natuur, milieu/duurzaamheid en dieren	Groot belang
Structurele financiële besparing voor gemeente	De gemeente is in staat om structureel ten minste € 110.000 per jaar te besparen	Groot belang
Recreatie	Kinderen (en volwassenen) kunnen ontspannen, buitenspelen, plezier hebben en elkaar ontmoeten	Groot belang
Socialisatie	Inwoners van Culemborg (en omgeving) kunnen elkaar ontmoeten en gaan sociale relaties aan of onderhouden deze	Middelgroot belang
Buitenspelen en bewegen	Kinderen zijn in staat om structureel buiten te spelen en bewegen. Hierdoor ontwikkelen ze zich fysiek, mentaal en sociaal beter	Middelgroot belang

7) BEOORDELING SCENARIO'S

	1) Verzelfstandigen	2) Saneren en opheffen	3) Behouden zoals het nu is
Educatie	++	--	+/-
Financiële besparing	+	++	-
Recreatie	++	--	+
Socialisatie	++	--	+
Buitenspelen en bewegen	++	--	++

8) CONCLUSIES

Alles afwegende zijn dit de belangrijkste conclusies van de Denktank

1. Verzelfstandigen biedt meeste voordelen

Er is voldoende animo onder inwoners en maatschappelijke organisaties om een zelfstandige stichting mogelijk te maken. Deze biedt bovendien de meeste voordelen op basis van het afwegingskader en in vergelijking met de andere scenario's.

2. Er is behoefte aan een inhoudelijke visie

Ongeacht het te kiezen scenario is er behoefte aan een integrale en inhoudelijke visie op de maatschappelijke positie van de kinderboerderij in Culemborg. Het politieke discours wordt al (te) lang puur financieel bepaald en ingevuld. In essentie geldt hetzelfde voor de NME-functie.

3. Optimaal werkgeverschap voor professionals gewenst

Het vinden en binden van goed functionerende professionals is cruciaal voor een kinderboerderij. De grote financiële en daarmee fundamentele onzekerheid raakt ook het personeel op de boerderij. Daar mag (meer) oog voor zijn. Idem voor de (schaarse) vrijwilligers die er nu nog zijn.

8) CONCLUSIES

Alles afwegende zijn dit de belangrijkste conclusies van de Denktank

1. Verzelfstandigen biedt meeste voordelen

Er is voldoende animo onder inwoners en maatschappelijke organisaties om een zelfstandige stichting mogelijk te maken. Deze biedt bovendien de meeste voordelen op basis van het afwegingskader en in vergelijking met de andere scenario's.

2. Er is behoefte aan een inhoudelijke visie

Ongeacht het te kiezen scenario is er behoefte aan een integrale en inhoudelijke visie op de maatschappelijke positie van de kinderboerderij in Culemborg. Het politieke discours wordt al (te) lang puur financieel bepaald en ingevuld. In essentie geldt hetzelfde voor de NME-functie.

3. Optimaal werkgeverschap voor professionals gewenst

Het vinden en binden van goed functionerende professionals is cruciaal voor een kinderboerderij. De grote financiële en daarmee fundamentele onzekerheid raakt ook het personeel op de boerderij. Daar mag (meer) oog voor zijn. Idem voor de (schaarse) vrijwilligers die er nu nog zijn.

9A) AANBEVELINGEN

Onze adviezen als Denktank aan de Gemeente Culemborg

01

Faciliteer inwoners bij oprichten van stichting

Het verzelfstandigen van de kinderboerderij is een grote taak. Help als gemeente inwoners die hun moedige nek uitsteken hier optimaal bij. Kom daarnaast tot goede en gepaste afspraken voor subsidie, vastgoed en onderhoud. Sluit daarbij symbolische bedragen bij overdracht niet uit.

02

Organiseer een 'social impact bond' en kwaliteitsbewijs

Wat de maatschappelijke en financiële meerwaarde en impact van de kinderboerderij is, is cruciaal als fundament voor een 'Ondernemingsplan'. De gemeente kan (laten) komen tot een 'social impact bond', waar de zelfstandige stichting enorm veel voordeel mee kan doen. Versnel daarnaast de kwalificatie voor het Kwaliteitsbewijs van de vSKBN.

03

Wees zorgvuldig met en zorgzaam voor professionals

Het vinden en binden van goed functionerende professionals is cruciaal voor een kinderboerderij. De grote financiële en daarmee fundamentele onzekerheid raakt ook het personeel op de boerderij. Daar mag (meer) oog voor zijn. Idem voor de (schaarse) vrijwilligers die er nu nog zijn. Vrijwilligersbeleid ontbreekt, terwijl de potentie ruimschoots aanwezig is.

11) HOE NU VERDER?

De gemeente Culemborg is nu aan zet, maar hoe?

1. Stichting 'Kinderboerderij Culemborg' gaat aan de slag

Het nog te vormen bestuur maakt een bedrijfsplan (inclusief haalbaarheidsstudie en de verdienmodellen) richt een stichting op, stelt een 'kwartiermaker' aan en gaat onderhandelen met de gemeente over overdracht van grond (pacht), panden, dieren, eigendommen en maakt afspraken over de inzet van professionele beheerders.

2. Gemeente doet ondertussen het financiële huiswerk

Als de gemeente wil meewerken aan verzelfstandiging van de kinderboerderij, dient het voorbereid te zijn op een proces van 'due dilligence onderzoek' en financiële doorlichting.

3. Realistisch begroten

De gewenste financiële ombuiging is niet realistisch per boekjaar 2026. Hoogte en startmoment van de daadwerkelijke ombuiging, is mede afhankelijk van de onderhandeling met het nieuwe bestuur van stichting 'Kinderboerderij Culemborg'. Als de gemeente alsnog per 2026 geld wil besparen, dient dat in andere begrotingsposten te gebeuren. **NB.** Houd rekening met 'social handprint'.

10) OVER DE DENKTANK

Leden Denktank

Wim Kappers
Financieel adviseur en administrateur

Ada Wille
Landschapsarchitect

Dave Ensberg-Kleijkers
Onderwijsbestuurder

Ambtelijke ondersteuning

Ingrid Veltkamp
Adviseur burgerparticipatie
Programma's en Projecten

Willemijn Bonnier
Teamleider Realisatie en Beheer

Pieter Otte
Opgavemanager maatschappelijk vastgoed

Denktank Toekomst Kinderboerderij Culemborg
DANK U
Culemborg, 2 maart 2025